

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3240/2015. (XII. 8.) AB VÉGZÉSE

bírói kezdeményezés visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének, valamint nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

végzést:

Az Alkotmánybíróság a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény 30. § (1) bekezdése „a gyermek 2010. január 1. és 2010. december 31. között született, és” szövegrésze alaptörvény-ellenességének, valamint nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására és megsemmisítésére, továbbá alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezést visszautasítja.

Indokolás

- [1] 1. A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság bírójának az előtte 9.K.31.823/2015. számon folyamatban lévő – anyakönyvi ügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránt indított – per tárgyalását 9.K.31.823/2015/9. számú végzésével felfüggesztette, és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az indítványozó bíró a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (a továbbiakban: Ptké.) 30. § (1) bekezdése „a gyermek 2010. január 1. és 2010. december 31. között született, és” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítását kérte, valamint azt, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés az indítványozó bíró előtt folyamatban lévő ügyben, illetve általános jelleggel nem alkalmazható.
- [3] A bíróság tájékoztatta az Alkotmánybíróságot arról, hogy az ügy felperesei hasonló tényállás mellett alkotmányjogi panaszt terjesztettek elő a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 22.K.32.767/2013/8. számú ítélete és

a Fővárosi Törvényszék 1.Kf.650.071/2014/4. számú ítélete alkotmányossági vizsgálata iránt.

- [4] Az indítványozó bíró az előtte folyamatban levő ügygel összefüggésben a következőket adta elő: az alapügy felperesei 2010. április 2-án az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény (a továbbiakban: Kjnp.) 36/E. § (1) bekezdés a) pontja alapján élettársi kapcsolatuk bejegyzését kérték az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásába. Kérelmük a Kjnp. 36/E. § (5) bekezdésére tekintettel kiterjedt születendő közös gyermekeik családi nevére is, melyet az apa vezetéknevében határoztak meg. A felperesek nyilatkozatai 2350 nyilvántartási számon rögzítésre kerültek az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásában.
- [5] A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 2009. július 1-jén hatályba lépett és 2011. január 1-jével hatályon kívül helyezett 35. § (4) és (5) bekezdése alapján ha az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak egy része alatt nem állt házassági kötelékben, a gyermek apjának kellett tekinteni azt a férfit, aki az anyával a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak egy része alatt a közjegyző által vezetett Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása által igazolt élettársi kapcsolatban élt, kivéve ha a fenti időszak alatt több férfival élt az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása által igazolt élettársi kapcsolatban.
- [6] Az ügy felperesei nyilatkozatainak nyilvántartásba vételekor a Csjt. 35. § (4) bekezdése volt hatályban.
- [7] A felpereseknek 2015. márciusában gyermekük született, akit Budapest Főváros IX. Kerület Ferencváros Polgármesteri Hivatal Anyakönyvvezetője, az alapügy alperese a születési anyakönyvi kivonattal az anya vezetéknevével anyakönyvezett, a felek korábbi akaratnyilvánításával ellentétesen.
- [8] Az indítványozó bíró előadta, hogy a Ptké. 30. § (1) bekezdése fenntartotta a korábban a Csjt. 112. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezést, melyet a Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolásáról szóló 2010. évi XLIII. törvénnyel összefüggésben szükséges törvénymódosításokról és egyes iparjogvédelmi tárgyú törvények módosításáról szóló 2010. évi CXLVIII. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 4. §-a illesztett a Csjt.-be. A Módtv. 5. §-a 2011. január 1-jével hatályon kívül helyezte a Csjt. 35. § (4) bekezdését, ekként tehát a Módtv. 4–5. §-a megfosztotta a bejegyzett élettársi kapcsolatokat az apaság vélelmétől, illetve elismerhetőségét kizárólag a 2010. január 1. és 2010. december 31. között született gyermekekre korlátozta.

- [9] A fentiek következtében a felperes apának apai elismerő nyilatkozatot kellett tennie annak érdekében, hogy gyermeke az ő nevével kerüljön anyakönyvezésre. Ennek megtörténte után az alperes a korábban az anya nevével kiállított anyakönyvi kivonatot érvénytelenítette, és az apa családi nevét tartalmazó anyakönyvi kivonatot állított ki.
- [10] A felperesek az anyakönyvi bejegyzés ellen fordultak a bírósághoz, kérve egyúttal a Ptké. 30. § (1) bekezdése megjelölt szövegrészének alkotmányossági vizsgálatára irányuló bírói kezdeményezés benyújtását is.
- [11] Az indítványozó bíró az Alaptörvény I. cikk (1)–(3) bekezdése, II. cikke, III. cikk (1) bekezdése, VI. cikk (1)–(2) bekezdése, XV. cikk (1)–(2) bekezdése sérelmét állította. Kérte továbbá nemzetközi szerződésbe ütközés megállapítását is az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én, Rómában kelt Egyezményt és nyolc jegyzőkönyvét kihirdető 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: EJE) 8. cikke alapján.
- [12] Az indítványozó bíró kifejtette, hogy a Ptké. 30. § (1)–(2) bekezdése a már hatályon kívül helyezett Csjt. 112. § (1)–(2) bekezdésével azonos rendelkezést tartalmaz. Ez a rendelkezés szerinte indokolatlan megkülönböztetést tartalmaz azokra nézve, akik 2010. január 1. és 2010. december 31. között élettársi kapcsolatot létesítettek, és nyilatkozataik bejegyzését kérték az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásába, és a jogszabály biztosította lehetőséggel élve születendő közös gyermekeik névhasználatáról is rendelkeztek.
- [13] Az indítványozó bíró szerint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása által igazolt élettársi kapcsolatokra vonatkozóan az apasági vélelem tekintetében rendelkezést nem tartalmaz.
- [14] Az indítványozó bíró álláspontja szerint az, hogy a felperesek kapcsolatából a tárgyi időszakban nem származott gyermek, nem foszthatja meg őket a Csjt. 35. § (4) bekezdésében biztosított apaság vélelmére és a gyermek nevének meghatározására vonatkozó joguktól. Az indítványozó bíró szerint a felperesek fenti (szerzett) jogai a magán- és családi élet körébe tartozó alkotmányos védelem alatt állnak, melyet a jogalkotó nem vonhat el utólag.
- [15] Az emberi méltóságot sérti az indítványozó bíró szerint az, hogy a felperesnek apai elismerő nyilatkozatot kellett tennie, annak ellenére, hogy előzetesen rendelkeztek születendő gyermekeik családi nevével. Ez az emberi méltóságuk sérelmén túl megalázó bánásmódot jelentett rájuk nézve.
- [16] Diszkriminatívnak tartja az indítványozó bíró a támadott jogszabályi rendelkezést a tekintetben, hogy az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásába való

bejegyzéshez fűződő joghatást úgy vonta el, hogy más, velük összehasonlítható helyzetben levő párok számára fenntartotta az apaság véelmét, amennyiben gyermekük a jogszabályban meghatározott időszakban született. Sérelmezi, hogy a gyermekek születésének időpontjához, és nem a felperesek nyilatkozatai nyilvántartásba való bejegyzésének időpontjához köti az apasági vélelem fennálltát.

- [17] A bíróság a fentiekén túl arra is hivatkozott, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága esetjoga szerint a jogalkotó által a magán- és családi élet terén alkalmazott indokolatlan korlátozás az EJEE 8. cikkében foglaltakat – és ezáltal az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdését – is sérti.
- [18] 2. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a bírói kezdeményezés megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek.
- [19] Az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította, – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.
- [20] Az Alkotmánybíróság a 3192/2014. (VII. 15.) AB határozatában értelmezte az Abtv. 25. § (1) bekezdésének „az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni” fordulatát. Eszerint „[a]z alkalmazandó jog megállapítása a rendes bíróság – a konkrét perben eljáró bíró – hatásköre, az Alkotmánybíróság általában tartózkodik attól, hogy e mérlegelésbe beavatkozzon. A bíró feladata és hatásköre ugyanis eldönteni, hogy mely jogszabályok és konkrét jogszabályi rendelkezések alapján, illetve alkalmazásával dönt a benyújtott kereset (előterjesztett vád) tárgyában. Ugyanakkor az Alkotmánybíróságnak alkotmányos funkciójával összefüggésben az Alaptörvényből és az Abtv.-ből fakadó kötelessége, hogy a bírói kezdeményezés törvényi feltételeinek a fennállását megvizsgálja, s azok nyilvánvaló hiánya esetében a kezdeményezést visszautasítsa. [...]
- Az Alkotmánybíróság a törvényben előírt formai és tartalmi feltételek fennállásának vizsgálatát nem mellőzheti. Tekintettel erre a bírói kezdeményezés csak akkor felel meg az Abtv. 25. § (1) bekezdésében foglaltaknak, illetve a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében írt követelményének, ha a bíró a támadott rendelkezések vonatkozásában előadja a vélt alaptörvény-ellenesség

indokait, továbbá, ha indítványában kitér a megsemmisíteni kért normák és a folyamatban lévő bírósági eljárás konkrét kapcsolatára is. A bírói kezdeményezés mint normakontroll »egyedi vagy konkrét« jellege az absztrakt utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bíró csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg és részletesen meg kell indokolnia, hogy valóban kell azt az adott ügyben alkalmaznia. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege.” {3192/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [15]–[16]}

- [21] A fenti megállapítások az Alkotmánybíróság szerint megfelelően alkalmazandóak az Abtv. 32. § (2) bekezdése második mondatának értelmezésére is. E szerint „[a] bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezi, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek nemzetközi szerződésbe ütközését észleli”. Az alkalmazandó jogszabály megtámadásának a lehetőségét ebben az esetben annak megakadályozására biztosítja a jogalkotó a bíró számára, hogy a bíróság a döntését nemzetközi szerződésbe ütköző norma alkalmazásával legyen kénytelen meghozni.
- [22] Az Abtv. 52. § (4) bekezdése szerint az alkotmánybírósági eljárás feltételeinek fennállását az indítványozónak kell igazolnia. Ebből következően, ha az indítványozó bíró nem mutat rá a nemzetközi szerződésbe ütközőnek vélt norma és az egyedi ügy kapcsolatára oly módon, hogy az összefüggés az Alkotmánybíróság számára az indítvány tartalmából egyértelműen megállapítható legyen, az alkotmánybírósági eljárás lefolytatásának nincs helye. {Hasonlóan lásd: 23/2015. (VII. 7.) AB határozat, Indokolás [19]–[21]}
- [23] 3. Az alkotmánybírósági eljárás alapjául szolgáló ügy tárgya egy közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata, amelyre a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) XX. fejezete irányadó. A Pp. 339/A. §-a alapján a bíróság a közigazgatási határozatot a meghozatalakor alkalmazandó jogszabályok és fennálló tények alapján vizsgálja felül. A közigazgatási határozat meghozatalára (az anyakönyvi kivonat kiállítására) 2015. március 10-én került sor, így az ekkor hatályos jogszabályt kell a bíróságnak alkalmaznia. Ez egyúttal meghatározza a bírói kezdeményezésben támadható jogszabályt is.
- [24] Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság a következőkre mutat rá:
- [25] Az anyakönyvi ügyben hozott közigazgatási határozat meghozatalakor az anyakönyvi eljárás hatályos szabályait az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény (a továbbiakban: Atv.) rögzíti. Az Atv. rendelkezéseinek megfelelően

az anyakönyv az anyakönyvi eseményekkel – így a születéssel – kapcsolatos, az Atv.-ben felsorolt adatokat, illetőleg az azokban bekövetkezett változásokat tartalmazza [Atv. 1. § (3) bekezdés]. Az Atv. 61. § (1) bekezdésének megfelelően a születést anyakönyvezés céljából legkésőbb az azt követő első munkanapon az illetékes anyakönyvvezetőnél be kell jelenteni.

- [26] Az anyakönyvezésre irányadó – alkalmazandó – szabályokat a gyermek születésének időpontja határozza meg, ezt az időpontot kell alapul venni a családi/apai jogállást megalapozó rendelkezések vizsgálatánál is. A gyermek születésekor a Ptk. rendelkezései voltak – és vannak jelenleg is – hatályban. A Ptk. IX. fejezete az apai jogállás keletkezése cím alatt, az apai jogállást keletkeztető tények körében a következőket tartalmazza: apai jogállást
- a) házassági kötelék;
 - b) élettársak esetén emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárás (a továbbiakban: reprodukciós eljárás);
 - c) apai elismerő nyilatkozat; vagy
 - d) bírósági határozat keletkeztet.
- [27] A hatályos Ptk. tehát – ahogy arra az indítványozó bíró is helyesen rámutat [lásd: indítvány 4. oldal utolsó előtti bekezdés] – nem tartalmaz arra vonatkozóan rendelkezést, hogy a gyermek apjának kellene tekinteni azt a férfit, aki az anyával a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak egy része alatt a közjegyző által vezetett Élettársi Nyilatkozatok Nyilvánartása által igazolt élettársi kapcsolatban élt, feltéve, hogy az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak egy része alatt nem állt házassági kötelékben.
- [28] A Ptké. 30. § (1) bekezdése korlátozottan fenntartja a korábban, a Csjt. 112. § (1) bekezdésében felállított apasági vélelmet, de kizárólag a 2010. január 1. és 2010. december 31. között született gyermekek tekintetében. Az indítványozó bíró ugyanakkor úgy véli, „továbbra is indokolt annak a szabálynak a fenntartása, ami a korábbi Csjt. módosítás átmeneti szabályai között is megtalálható, figyelemmel arra, hogy továbbra is fennállhatnak azok a szülői státuszok, amelyek 2010-ben ily módon keletkeztek.”
- [29] Az Alkotmánybíróság szerint mivel a Ptké. támadott szabálya a 2010-ben született gyermekek vonatkozásában ismeri el az apaság vélelmét igazolt élettársi kapcsolatban állók esetében, és az Atv. anyakönyvi esemény bejelentési kötelezettségére vonatkozó rendelkezései a születésekre vonatkozóan (időben) szoros bejelentési kötelezettséget írnak elő, a tárgyi időszakban született gyermekek anyakönyvezésére sor került, így a Ptké. kifogásolt rendelkezése e tekintetben teljességbe ment. Az alapügy felpereseinek (második) gyermeke

2015. márciusában született, így a támadott rendelkezés – az Atv. bejelentési kötelezettséget előíró rendelkezéseivel együttesen értelmezve – az adott ügyben sem alkalmazható.

- [30] Az Alkotmánybíróság szerint az indítványozó bíró által támadott rendelkezést – annak megjelölt szövegrészét – az adott anyakönyvi ügyben hozott határozat bírósági felülvizsgálata során nem kell alkalmazni, így az ezzel összefüggésben előterjesztett indítvány – a fent kifejtettek miatt – nem felel meg az egyedi – konkrét – normakontroll indítvány Abtv. 25. § (1) bekezdésébe, illetve 32. § (2) bekezdésébe foglalt feltételeinek. Minderre tekintettel az Alkotmánybíróság az Abtv. 64. § *d)* pontja alapján a bírói kezdeményezést visszautasította.

Budapest, 2015. december 1.

Dr. Szívós Mária s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/3018/2015.

